

УДК 657.24:69

Іваницька Т.Є.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури***Кононова О.Є.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

РОЛЬ ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах економічної кризи, коли діяльність підприємств може здійснюватися тільки в режимі економії, а також в умовах високої конкуренції в будівельній галузі, у керівників підприємств виникає потреба у своєчасній та якісній аналітичній інформації, що необхідна для управління організацією. Якісну інформацію про об'єкти бухгалтерського обліку можна отримати тільки у такій системі обліку господарської діяльності, яка враховує специфіку будівельної галузі. Таким чином, постає питання про більш повне та детальне дослідження проблеми обліку, спираючись на галузеву приналежність. Стаття присвячена ролі обліку господарської діяльності в процесі управління будівельним підприємством, яка полягає у формуванні вичерпної системи даних про факти господарської діяльності, що дозволило сформулювати уточнене поняття обліку господарської діяльності.

Ключові слова: облік, аналіз, методика обліку, управлінський облік, інформація, контроль, управлінські рішення, будівельне підприємство.

Иваницкая Т.Е., Кононова А.Е. РОЛЬ УЧЕТА ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНИЯ СТРОИТЕЛЬНЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В условиях экономического кризиса, когда деятельность предприятий может осуществляться только в режиме экономии, а также в условиях высокой конкуренции в строительной отрасли, у руководителей предприятий возникает потребность в своевременной и качественной аналитической информации, необходимой для управления организацией. Качественную информацию об объектах бухгалтерского учета можно получить только в такой системе учета хозяйственной деятельности, которая учитывает специфику строительной отрасли. Таким образом, встает вопрос о более полном и детальном исследовании проблемы учета, опираясь на отраслевую принадлежность. Статья посвящена роли учета хозяйственной деятельности в процессе управления строительным предприятием, которая заключается в формировании исчерпывающей системы данных о фактах хозяйственной деятельности, что позволило сформулировать уточненное понятие учета хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: учет, анализ, методика учета, управленческий учет, информация, контроль, управленческие решения, строительное предприятие.

Ivanytska T.E., Kononova O.E. THE ROLE OF ACCOUNTING IN MANAGEMENT PROCESS OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

In conditions of an economic crisis, when the activity of the enterprises should be done in maximum efficiency. Also, in a highly competitive construction industry, business leaders are in need of a modern and high-quality analysis of information, which is necessary for the management of the organization. High-quality information about accounting accounts can only be obtained in such a system that follows economic activity and takes into consideration the specifics of the construction industry. As a result a question arises, which more fully and thoroughly investigate the issues of accounting, based on the industry affiliation. The article focuses on the role of accounting of economic activity in the management of construction enterprises, which is concluded in the formation of comprehensive data systems about the facts of economic activity that allowed to formulate a clearer understanding of economic activities.

Keywords: accounting, analysis, methods of accounting, management accounting, information, control, management decisions, and construction enterprises.

Постановка проблеми. Розвиток економіки обов'язково має супроводжувати розвиток обліку господарської діяльності. Якісний облік господарської діяльності створює передумови до зростання продуктивності праці і збільшення обсягу випуску продукції, скорочення витрат і появи вільних фінансових ресурсів, без яких реальний сектор економіки не може розвиватися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині методика обліку та аналізу господарської діяльності на будівельних підприємствах, яка б враховувала галузеву специфіку, практично не описана. Такі автори, як С.І. Церпенто, А.Ю. Демент'єв, Н.А. Адамов, М.І. Гізатуллин, Г.Ю. Касьянова, В.Г. Гетьман, Н.П. Кондраков, В.В. Горлов, С.А. Верещагин, А.Ю. Грібков, Н.П. Дробішевський, Ф.Н. Філіна, Н.І. Ладутько, Г.Ю. Касьянова, М.В. Тимофеева, розглядають специфіку первинного документального та податкового обліку, класифікації витрат і порядок ціноутворення, а також методику обліку договорів будівельного підряду та інструкцію з застосування

плану рахунків для будівельних підприємств, не приділяючи достатньої уваги проблемам обліку у підрядників будівництва.

Фахівці в області управлінського обліку та аналізу – М.А. Вахрушина, Л.В. Попова, В.Ф. Палій, О.Н. Волкова, Л.С. Васілева, В.Е. Керімов, Я.В. Соколов, І.В. Аверчев, А.Д. Шеремет, Н.Н. Ілишева, А.І. Антіпін, Л.Н. Герасімова, В.Б. Івашкевич, М.В. Мельнік, О.Б. Вахрушева, Л.А. Головніна, Н.А. Казакова, В.Т. Чая, Т.П. Карпова, Н.С. Нечеухіна, К.П. Янковський, Р. Гаррісон, К. Друрі, Ч. Хорнгрен, А. Аткинсон, Р. Каплан, навпаки, розглядають і описують методику обліку та аналізу промислових підприємств, і в рідкісному випадку для організацій, які надають послуги. Необхідно зазначити, що проблема обліку витрат структурних підрозділів будівельних організацій, яка є досить актуальною, розглянута тільки іноземним автором Дж. Стівеном.

Постановка завдання. З вищевикладеного випливає, що в існуючій літературі не знайдено опису методик обліку та аналізу господарської діяльності

будівельних підприємств, що включає порядок відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку з накопичення витрат і закриття рахунків, що дає можливість впровадження елементів нормативного обліку. Таким чином, нині не існує повної і детальної методики обліку та аналізу господарської діяльності будівельних підприємств, що і визначило мету і завдання даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин досягти стабільності може лише таке підприємство, де обліку приділяється достатня увага. На думку більшості авторів, якісну і корисну інформацію керівник підприємства може отримати тільки із системи бухгалтерського обліку, яка повинна забезпечувати спостереження, узагальнення, аналіз та оцінку поточних даних. Тільки за допомогою бухгалтерського обліку можна управляти витратами, що необхідно для ефективної роботи підприємства. Наявність повної, своєчасної і коректної інформації про діяльність підприємства може бути базою для прийняття грамотних управлінських рішень, що сприяють досягненню поставлених цілей підприємства.

Необхідно відзначити, що нині в літературі відсутня чітке розуміння значення, мети, завдань і відмінних рис бухгалтерського обліку від фінансового та управлінського обліків. При вивченні даного питання було виокремлено три різні точки зору.

Перша група авторів (О.Н. Волкова, Н.П. Кондраков, М.А. Вахрушіна, Я.В. Соколов, Е.А. Аткинсон, К. Друрі, Рей Проктор та ін.) вважає, що бухгалтерський облік припинив існувати і дав життя двом напрямкам (залежно від користувачів) управлінського обліку – для внутрішніх користувачів і фінансового обліку для зовнішніх користувачів.

Представник другої групи авторів І.В. Аверчев говорить про те, що базисом фінансового обліку є управлінський облік, тобто «родоначальником» фінансового обліку є управлінський облік.

Представники третьої групи В.Ф. Палій, О.Б. Вахрушева, Ч. Хорнгрен та інші виділяють особливу область фінансового та управлінського обліків, яка знаходиться не на стику двох обліків, а є вихідною інформаційною базою для всіх видів обліку. Найменування даної області у авторів даної групи відрізняється, але зміст об'єднаний – це облікова інформація, заснована на обробці та систематизації даних про факти господарської діяльності.

На нашу думку, остання група авторів найбільш близька до дійсного розуміння сутності обліку і співвідношенню двох видів обліку.

Перш за все, необхідно проаналізувати сутність поняття «облік господарської діяльності», тому що учені трактують його по-різному, таким чином, єдиного поняття досі не виведено.

Загальне поняття обліку є досить широким і багатограним. Загально визнаним є тлумачення поняття обліку у широкому його розумінні, котре охоплює спостереження, вимірювання та реєстрацію певних природних і суспільних явищ, пов'язаних з господарською діяльністю. У свою чергу господарська діяльність – це будь-яка діяльність, що пов'язана з виробництвом, обміном і споживанням матеріальних і нематеріальних благ.

Таким чином, облік господарської діяльності є системою збору, накопичення й обробки інформації для прийняття ефективних управлінських рішень [1].

М.Ю. Карпушенко зазначає, що облік господарської діяльності – це система впорядкованих дій зі

створення системи бухгалтерського обліку, що включає складання облікових регістрів і первинних носіїв облікової інформації, облікову політику підприємства, організацію облікового процесу [2, с. 6].

У свою чергу професор В.С. Лень наголошує, що облік господарської діяльності – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [3, с. 6].

На думку професора С.О. Левицької, облік господарської діяльності – це раціональна система відображення операцій і результатів діяльності з урахуванням економіко-організаційних особливостей підприємства, результати впровадження якої гарантують достовірність інформації, їхню повноцінність для прийняття оперативних та стратегічних рішень [4, с. 17].

Разом з тим професор Ф.Ф. Бутинець стверджує, що облік господарської діяльності – цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Облік господарської діяльності – це система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції [5, с. 40].

На думку І.Б. Садовської, облік господарської діяльності – це кількісне відображення та якісна характеристика процесів господарської діяльності за допомогою спостереження, вимірювання і реєстрації з метою отримання правдивої й неупередженої облікової інформації, для контролю та управління суб'єктом господарювання [6].

Таким чином, на основі проведеного аналізу понятійного апарату нами сформульовано уточнене поняття обліку господарської діяльності.

Облік господарської діяльності – це встановлений певним чином процес формування системи даних про факти господарської діяльності підприємства за допомогою документації та інвентаризації, рахунків та подвійного запису, оцінки та калькуляції, балансу і звітності з урахуванням дотримання основоположних бухгалтерських принципів (припущень і вимог) з метою надання інформації, необхідної для аналізу, контролю та прийняття ефективних управлінських рішень.

Автори-обліковці, які розглядають методики обліку господарської діяльності на будівельних підприємствах (С.А. Верещагін, А.Ю. Грибков, Н.П. Дробішевський, Ф.Н. Філіна та ін.) та виділяють облікові проблеми, що існують у будівництві, не пропонують шляхів їх вирішення.

Деякі з них при описі галузевої специфіки обліку обмежуються розглядом особливостей будівельної галузі, а методика обліку господарської діяльності у них носить загальний характер. Інші автори піднімають облікові проблеми, але не дають конкретного механізму їх вирішення.

Фахівці в області управлінського обліку (М.А. Вахрушіна, Н.А. Волкова, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, В.Е. Керімов, К.П. Янковський, І.В. Аверчев, К. Друрі, Ч. Хорнгрен та інші), описуючи різні методи обліку господарської діяльності, у

свою чергу не приділяють уваги специфіці будівельних підприємств.

Тому була проведена робота з оцінки можливості застосування існуючих методів на будівельних підприємствах та аналізу специфічних питань, у результаті чого були сформульовані і виділені актуальні проблеми обліку будівельних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Актуальні проблеми обліку будівельних підприємств

№	Сутність проблеми
1	Достовірність визначення фінансового результату діяльності будівельних підприємств
2	Складність оцінки залишків незавершеного виробництва
3	Труднощі виявлення відхилень у вартості витрачених ресурсів
4	Відсутність обґрунтованого підходу до визначення джерела покриття накладних витрат
5	Необхідність застосування ефективних механізмів управління на основі визначення ключових показників ефективності для будівельних підприємств
6	Відсутність системного підходу до розподілу витрат при формуванні собівартості будівельної продукції за встановленими критеріями
7	Спотворення структури собівартості об'єктів при обліку витрат за субпідрядними організаціями
8	Складність формування в обліковій системі порівнянної собівартості будівельної продукції у частині витрат на придбання меблів та обладнання
9	Необхідність прямого розподілу окремих видів накладних витрат між об'єктами
10	Необхідність встановлення єдиної бази розподілу накладних витрат для будівельних підприємств

Таким чином, необхідно зазначити, що стає необхідним визначити та розробити необхідну ефективну методику обліку та аналізу для управління господарською діяльністю будівельного підприємства.

Ефективна методика реалізує собою принципово новий підхід до управління господарською діяльністю будівельних підприємств, що полягає у з'єднанні економічної бази, методу бухгалтерського обліку, та елементів управлінського аналізу, а також особливому характері їхнього взаємозв'язку.

Метою розробки ефективної методики обліку й аналізу для управління господарською діяльністю будівельних підприємств є формування системи

даних про факти господарської діяльності підприємства та управління будівельними замовленнями, що дозволяють здійснювати контроль і приймати ефективні управлінські рішення в умовах конкуренції на будівельному ринку.

Висновки. Ефективна методика обліку й аналізу для управління господарською діяльністю будівельного підприємства дозволить:

- формувати економічні об'єктивні показники, у тому числі ключові показники ефективності для підвищення ефективності діяльності будівельного підприємства;
- здійснювати загальний контроль над величиною спожитих ресурсів, а також у разі виявлення відхилень на певних етапах приймати управлінські рішення щодо скорочення негативних наслідків перевитрати ресурсів шляхом виявлення резервів зниження собівартості робіт у рамках укладеного договору;
- накопичувати інформацію про повну собівартість робіт і величину маржинального прибутку, що необхідно для прийняття рішень з укладення нових договорів;
- зіставляти витрати за різними об'єктами для використання інформації при визначенні вартості об'єктів-аналогів, визначати вартість нових об'єктів шляхом створення бази об'єктів-аналогів;
- оцінювати ефективність роботи допоміжних структурних підрозділів, а також приймати рішення про доцільність їх подальшої роботи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 670 с.
2. Карпушенко М.Ю. Організація обліку : навч. посіб. / М.Ю. Карпушенко ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 239 с.
3. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / За ред. В.С.Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
4. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник / М.В. Кужельний, С.О. Левицька. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
5. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 592 с.
6. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб. / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 688 с.